

УДК 323 (477:4): 351.504.05

DOI <https://doi.org/10.32782/pcsd-2023-1-1>

Людмила ДЕМЧУК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій, Державний університет “Житомирська політехніка”, вул. Чуднівська 103, м. Житомир, Україна, 10005

ORCID: 0000-0001-5698-7113

Ганна КІРЕЙЦЕВА

кандидат економічних наук, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій, Державний університет “Житомирська політехніка”, вул. Чуднівська 103, м. Житомир, Україна, 10005

ORCID: 0000-0002-1055-1784

Ілля ЦИГАНЕНКО-ДЗЮБЕНКО

аспірант, асистент кафедри екології та екологічні технології Державний університет «Житомирська політехніка», вул. Чуднівська, 103, м. Житомир, Україна, 10005

ORCID: 0000-0002-3240-8719

Вадим ВОВК

директор «Фонд сталого розвитку України», вул. Мукачівська, 6, м. Київ, Україна, 04074

ORCID: 0000-0003-1133-7971

Бібліографічний опис статті: Демчук Л., Кірейцева Г., Циганенко-Дзюбенко І., Вовк В. (2023). Концепція екологічної безпеки держави в контексті сталого розвитку та євроінтеграції. *Проблеми хімії та сталого розвитку*, 1, 3–11, doi: <https://doi.org/10.32782/pcsd-2023-1-1>

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розкрито особливості екологічної безпеки в контексті сталого розвитку та євроінтеграційних процесів з точки зору практики. Розглянуто стан екологічної безпеки в Україні. Визначено, що запровадження міжнародних стандартів системи екологічного менеджменту сприятиме розвитку систем екологічного менеджменту та реалізації в Україні міжнародних природоохоронних ініціатив. З'ясовано, що у рамках виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС від 2022 року Верховна Рада України ухвалила та планує ухвалити багато законів з питань євроінтеграції у сфері екологічної політики та природокористування, зокрема: проєкт Закону «Про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля»; проєкт Закону «Про території Смарагдової мережі»; проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання та обігу протехнічних виробів»; проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля»; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів»; Закон України «Про управління відходами». Встановлено, що підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стало потужним поштовхом для вирішення екологічних викликів та започаткувало важливі реформи у сфері екології та клімату. Визначено напрями, які має містити концепція екологічної безпеки в контексті сталого розвитку та євроінтеграції. З'ясовано, що запланований вступ до ЄС передбачає створення управлінського потенціалу для моніторингу узгодження екологічних директив ЄС з внутрішнім законодавством України та чіткого дотримання стандартів і вимог. Україна повинна постійно наближати екологічну політику до стандартів ЄС. Політика розвитку України повинна проводитися з урахуванням національних інтересів, умов і можливостей і орієнтуватися насамперед на нові перспективні екологічні механізми, які нині впроваджуються в ЄС у рамках моделі стратегії сталого розвитку.

Серед об'єктів сучасної науки особливе місце належить соціоприродним системам, в яких взаємодіють природні та людські (соціальні) компоненти. Вивчення цих об'єктів має на меті передусім пошук шляхів підпорядкування гуманістичним цінностям як самих соціоприродних систем, так і корпусу дослідницьких методів, що застосовуються до них.

Наведено основні визначення і принципи переходу суспільства до сталого розвитку, принципи розвитку природи, основні закони і принципи сучасної екології, основи еволюційного вчення, положення екологічної парадигми,

ознаки і складові сучасної біосферної кризи людства. Розглянуто елементи теорії систем і системного підходу; умови розвитку, принципи і механізми стійкості соціально-економічних систем.

Зроблено акценти на Глобальних Цілях сталого розвитку до 2030 року і їх адаптації до України. Значну увагу приділено класифікації і методам визначення індикаторів сталого розвитку, а також головним положенням концепції екологічної освіти та освіти для сталого розвитку.

Проаналізовано сутність концепції сталого розвитку. Обґрунтовано її постіндустріальну та глобальну природу. Визначені об'єктивні та суб'єктивні чинники, які унеможливають реалізацію цієї концепції в умовах індустріального способу виробництва. Запропоновані сутнісні критерії та передумови реалізації моделі сталого розвитку.

Висвітлено основні принципи сталого розвитку та «зеленої» економіки в Україні в контексті екологічної безпеки держави. Визначено принципи формування державної політики сталого розвитку на засадах «зеленої» економіки.

В результаті проведеного аналізу обґрунтовано підстави для переходу України на модель сталого розвитку та визначено зазначені умови. Також встановлено, що проблему забезпечення сталого розвитку необхідно вирішувати шляхом системного вирішення економічних, екологічних та соціальних проблем на всіх рівнях.

Досліджено характер впливу економічних, екологічних та соціальних факторів на становлення концепції сталого розвитку в умовах глобалізації. Практична значимість полягає у систематизації факторів та умов сталого розвитку, на основі яких забезпечується реалізація принципів сталого розвитку в умовах глобалізації.

Представлено основні риси національного концепту сталого розвитку, що базується на розкритті специфіки формування суспільних відносин, що визначають диференційовані по території країни форми господарювання. Показано, що їхнє стійке функціонування забезпечується тільки в тому випадку, коли опирається на традиційні для народу духовні, культурологічні і психологічні основи. Виявлено, що для обґрунтування ефективного управління стійким розвитком необхідно використовувати сучасні уявлення про людину й суспільство, відбиті, зокрема, у філософії постмодернізму. Стратегія подальшого стійкого розвитку пов'язується з механізмами корпоративізації економічного простору й капіталізацією природних ресурсів. Розкрито загальні риси технології капіталізації природних ресурсів, що забезпечують відтворення гармонійного довкілля.

Ключові слова: екологічна безпека, стратегія розвитку, система моніторингу, екологічна проблема, інтеграція, екологічна політика, природокористування.

Lyudmila DEMCHUK

PhD in Pedagogical sciences, Associate Professor at the Department of Ecology and Environmental Technologies, Zhytomyr Polytechnic State University 103, St. Chudnivska, Zhytomyr, Ukraine, 10005

ORCID: 0000-0001-5698-7113

Anna KIREITSEVA

PhD in Economic sciences, Associate Professor at the Department of Ecology and Environmental Technologies, Zhytomyr Polytechnic State University 103, St. Chudnivska, Zhytomyr, Ukraine, 10005

ORCID: 0000-0002-1055-1784

Ilya TSYGANENKO-DYUBENKO

Postgraduate Student, Assistant at the Department of Ecology and Environmental Technologies Zhytomyr Polytechnic State University, 103, St. Chudnivska, Zhytomyr, Ukraine, 10005

ORCID: 0000-0002-3240-8719

Vadim VOVK

Director of the Sustainable Development Fund of Ukraine, str. Mukachivska, 6, Kyiv, Ukraine, 04074

ORCID: 0000-0003-1133-7971

To cite this article: Demchuk L., Kireytseva H., Tsyganenko-Dzyubenko I., Vovk V. (2023). Kontseptsiiia ekolohichnoi bezpeky derzhavy v konteksti staloho rozvytku ta yevrointehratsii [The concept of ecological security of the state in the context of sustainable development and European integration]. *Problems of Chemistry and Sustainable Development*, 1, 3–11, doi: <https://doi.org/10.32782/pcsd-2023-1-1>

THE CONCEPT OF ECOLOGICAL SECURITY OF THE STATE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND EUROPEAN INTEGRATION

The article reveals the peculiarities of environmental security in the context of sustainable development and European integration processes from the point of view of practice. The state of environmental safety in Ukraine is considered. It was determined that the introduction of international standards of the environmental management system will contribute to the development of environmental management systems and the implementation of international environmental protection initiatives in Ukraine. It was found that as part of the implementation of the Ukraine-EU Association Agreement of 2022, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted and plans to adopt many laws on European integration in the field of environmental policy and nature management, in particular: the draft Law "On Ensuring the Constitutional Rights of Citizens to Safe Life and environmental health"; the draft Law "On the territories of the Emerald Network"; the draft Law "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Use and Circulation of Pyrotechnic Products"; the draft Law "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the State Environmental Monitoring System"; Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Forest Conservation"; Law of Ukraine "On Waste Management". It was established that the signing of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in 2014 became a powerful impetus for solving environmental challenges and initiated important reforms in the field of ecology and climate. The directions that the concept of environmental safety should contain in the context of sustainable development and European integration are determined. It was found that the planned accession to the EU involves the creation of management potential for monitoring the alignment of EU environmental directives with the domestic legislation of Ukraine and clear compliance with standards and requirements. Ukraine must constantly bring its environmental policy closer to EU standards. Ukraine's development policy should be carried out taking into account national interests, conditions and opportunities and focus primarily on new promising environmental mechanisms that are currently being implemented in the EU within the framework of the sustainable development strategy model.

Among the objects of modern science, a special place belongs to socio-natural systems in which natural and human (social) components interact. The study of these objects is primarily aimed at finding ways of subordinating both the socio-natural systems themselves and the body of research methods applied to them to humanistic values.

The main definitions and principles of society's transition to sustainable development, the principles of nature's development, the basic laws and principles of modern ecology, the foundations of evolutionary theory, the position of the ecological paradigm, signs and components of the modern biosphere crisis of humanity are given. The elements of systems theory and system approach are considered; conditions of development, principles and mechanisms of stability of socio-economic systems.

Emphasis was placed on the Global Sustainable Development Goals by 2030 and their adaptation to Ukraine. Considerable attention is paid to the classification and methods of determining indicators of sustainable development, as well as the main provisions of the concepts of environmental education and education for sustainable development.

The essence of the concept of sustainable development is analyzed. Its post-industrial and global nature is substantiated. The objective and subjective factors that make it impossible to implement this concept in the conditions of the industrial method of production are determined. Essential criteria and preconditions for the implementation of the model of sustainable development are proposed.

The main principles of sustainable development and "green" economy in Ukraine in the context of environmental security of the state are highlighted. The principles of the formation of the state policy of sustainable development on the basis of the "green" economy have been determined.

As a result of the analysis, the grounds for Ukraine's transition to a model of sustainable development have been substantiated and the specified conditions have been determined. It was also established that the problem of ensuring sustainable development must be solved by systematically solving economic, environmental and social problems at all levels.

The nature of the influence of economic, ecological and social factors on the formation of the concept of sustainable development in the conditions of globalization has been studied. The practical significance lies in the systematization of the factors and conditions of sustainable development, on the basis of which the implementation of the principles of sustainable development in the conditions of globalization is ensured.

The main features of the national concept of sustainable development are presented, which is based on the disclosure of the specifics of the formation of social relations, which determine the forms of management differentiated on the territory of the country. It is shown that their sustainable functioning is ensured only when it relies on traditional spiritual, cultural and psychological foundations. It was found that in order to substantiate the effective management of sustainable development, it is necessary to use modern ideas about man and society, reflected, in particular, in the philosophy of postmodernism. The strategy of further sustainable development is connected with the mechanisms of corporatization of the economic space and the capitalization of natural resources. The general features of the technology of capitalization of natural resources, which ensure the reproduction of a harmonious environment, are disclosed.

Key words: environmental safety, development strategy, monitoring system, environmental problem, integration, environmental policy, nature management.

1. Вступ

На сучасному етапі спостерігається суттєве загострення екологічних проблем, що негативно позначається на розвитку держави в цілому. Це проявляється у значному соціальному розшаруванні суспільства, насамперед через погіршення стану здоров'я в країні, зменшенні середньої тривалості життя при народженні та нерівному доступі до ресурсів. У результаті порушується баланс «природа-економіка-суспільство», що становить собою глобальну концепцію сталого розвитку. Одним з основних наслідків такого стану є порушення рівноваги екосистеми та виникнення загроз екологічній безпеці. У цьому контексті виникає об'єктивна потреба дослідити взаємозв'язок між екологічною безпекою та сталим економічним розвитком.

Не можна заперечувати, що екологічна безпека є частиною національної безпеки. Тому пріоритетом для національної економіки є підвищення рівня екологічної безпеки. Однак можуть виникати парадокси, які нівелюють поняття сталого розвитку, який передбачає досягнення високого рівня екологічної безпеки як національного пріоритету, але передбачає гармонію між екологічною, економічною та соціальною складовими сталого розвитку.

Метою дослідження статті є розкриття особливостей екологічної безпеки в контексті сталого розвитку та євроінтеграційних процесів з точки зору практики.

Процес європейської інтеграції України тісно пов'язаний із внутрішніми процесами, які формують сучасну політику розвитку країни, здатну захищати національні інтереси. Крім економічного розвитку, актуальні напрями державного регулювання включають забезпечення екологічної та соціальної складової. Стрімкий індустріальний розвиток цивілізації почав виснажувати наявні ресурси та екологічні основи, що може прискорити епоху глобальної кризи, яка вплине на різні аспекти людського життя. Формування механізмів регулювання економічного розвитку та заходів щодо запобігання виникненню цієї кризи є одними з найважливіших завдань України та всього людства.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Окрім питання становлення екологічної безпеки в контексті сталого розвитку та євро-

інтеграційних процесів лежать в основі досліджень багатьох науковців, зокрема Г. Буканов (Буканов, 2019) вивчає євроінтеграційні аспекти формування екологічної політики в умовах сталого розвитку регіонів; С. Лутковська (Лутковська, 2020) розглядає систему екологічної безпеки сталого розвитку в умовах глобалізації економіки; Н. Ільків (Ільків, 2021) висвітлює екологічну безпеку органічного землекористування як важливу умову сталого розвитку; колектив науковців під головуванням О. Семерні (Семерня, Любинський, Федорчук, 2022) розглядає екологічну безпеку в Україні в умовах воєнного стану та висвітлює можливі напрями покращення рівня екологічної безпеки з огляду на євроінтеграцію.

Проте, доцільно зауважити, що питання становлення екологічної безпеки в контексті сталого розвитку та євроінтеграційних процесів з позиції практичного аспекту є недостатньо розкритим та потребує проведення більш ґрунтовніших досліджень у цьому напрямку.

3. Результати та їх обговорення

Стан довкілля в Україні хвилює громадян та експертів. Попри серйозні соціальні проблеми, пов'язані з економічною ситуацією, невирішеними соціальними проблемами, повномасштабною війною, екологічні проблеми в Україні вже досягли критичного рівня.

Хоча викиди парникових газів у 2020 році впали до 33,7% від рівня 1990 року, енергоємність ВВП України у 2018 році була втричі вищою, ніж у Польщі. У 2021 році було затверджено оновлений національно визначений внесок у рамках Паризької угоди, який встановлює ціль для країн досягти вуглецевої нейтральності не пізніше 2060 року (Україна виконала міжнародні зобов'язання щодо запобігання зміни клімату на початок 2022 року).

Стан екологічної безпеки в Україні перед повномасштабною війною був критичним, що наблизило екологічну катастрофу, спричинену військовими діями на території України, до її кордонів. У 2020 році Україна посіла 4 місце у світі за економічним збитком через забруднення повітря, основними джерелами якого є добувна та переробна промисловість, енергетика та підприємства аграрного сектору з викидами забруднюючих речовин понад 90% від загального обсягу. Ситуація з відходами також була жахливою. Через переважання

в національному господарстві ресурсомістких багатовідходних технологій щорічно утворюється близько 500 млн. тонн відходів, з яких утилізується лише до 25 %. Ресурсоемність національної економіки України також сприяє виснаженню та деградацію природних ресурсів, особливо сільськогосподарських угідь, які є основою продовольчої безпеки країни. Окремі показники споживання природних ресурсів на одиницю продукції в Україні значно вищі, ніж у Західній Європі. Із загальними водними ресурсами 94,1 кубічних кілометрів Україна є однією з дефіцитних водних країн світу. Дуже високі рівні хімічного забруднення зафіксовано на 30% водойм. Площа лісів в Україні становить 15,9% від загальної території, аналогічний показник у Німеччині, наприклад, становить близько 32%. Території та об'єкти природно-заповідного фонду, яких в Україні налічується 8633, займають 6,8 % площі країни. Замість зменшення площі ріллі з 2012 по 2018 роки вона зросла з 53,8% до 56,8% загальнодержавної площі за рахунок знищення трав'яних степових екосистем і корінних лісів (Проект Плану відновлення України).

Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року) визначено необхідність належного моніторингу та контролю за дотриманням природоохоронного законодавства на об'єктах військово-оборонно-промислового комплексу, запобігання забрудненню поверхневих і підземних вод нафтопродуктами, руйнуванню природних ландшафтів тощо. Мінімізація наслідків діяльності на цих об'єктах сприятиме реформам безпеки та оборони та впровадженню стандартів НАТО. Водночас запровадження міжнародних стандартів системи екологічного менеджменту сприятиме розвитку систем екологічного менеджменту та реалізації в Україні міжнародних природоохоронних ініціатив.

За цих обставин надання Україні статусу кандидата в ЄС відкрило нові можливості для співпраці з ЄС у сфері відновлення довкілля, постраждалого від російської збройної агресії. Водночас гармонізація національного екологічного права з європейським має велике значення

для успішної участі України в європейських програмах допомоги.

У рамках виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС від 2022 року Верховна Рада України ухвалила та планує ухвалити багато законів з питань євроінтеграції у сфері екологічної політики та природокористування, зокрема:

1. Проект Закону «Про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» (Проект Закону про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля), який визначає правові та організаційні засади запобігання, зменшення, контролю та ліквідації промислового забруднення навколишнього середовища. Прийняття цього закону сприятиме екологічній модернізації промисловості, зменшенню її негативного впливу на довкілля та зменшенню викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у відповідності до європейських стандартів екологічної безпеки.

2. Реалізація європейських принципів функціонування територій Смарагдової мережі в Україні, що потребує прийняття законопроекту (реєстр. № 4461) (Проект Закону про території Смарагдової мережі, 2020), який передбачає законодавче закріплення правових та організаційних засад територіального визначення Смарагдової мережі та управління нею в Україні. Прийняття цього закону сприятиме збереженню природних середовищ існування, видів тварин і рослин, які особливо заслуговують на охорону, з метою створення правової та організаційної основи для оцінки впливу господарської діяльності, яка може суттєво вплинути на екологічну ситуацію Смарагдової мережі.

3. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання та обігу піротехнічних виробів» (реєстр. № 7438) (Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів..., 2022), який передбачає вдосконалення та конкретизацію об'єктів, уповноважених здійснювати контроль за використанням та реалізацією піротехнічних виробів. Цей документ спрямований на забезпечення громадського порядку та безпеки, захисту населення від негативних наслідків використання піротехнічних виробів, посилення боротьби з жорстоким поводженням з тваринами та наближення законодавства України до права ЄС у цій сфері.

4. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля» (Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України, 2022), що передбачає посилення ефективності моніторингу довкілля, в тому числі засобами геодистанційного зондування спільно з країнами ЄС.

Реалізація завдань у напрямку екологічної безпеки призведе до реалізації екологічної політики відповідно до євроінтеграційного напрямку розвитку України та Європейського зеленого курсу, що передбачено принципами сталого розвитку.

Підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стало потужним поштовхом для вирішення екологічних викликів та започаткувало важливі реформи у сфері екології та клімату. Угода про асоціацію стала потужним двигуном у сфері екологічної політики, що сприяло впровадженню сучасних підходів, норм і правил в Україні та сприятиме покращенню стану довкілля та здоров'я українських громадян. Співробітництво між Україною та ЄС у рамках Угоди відіграє ключову роль в успіху реформ екологічного управління, включаючи планування політики, розробку та прийняття законодавства, зміни в інституціях охорони довкілля та стилях управління, а також фундаментальні зміни в підходах до ефективного збереження природних ресурсів. Однак, варто зауважити, що з підписанням та ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Україна взяла на себе багато нових зобов'язань у сфері навколишнього середовища, особливо щодо імплементації Директив, тобто приведення українського екологічного права у відповідність до норм та стандартів ЄС. Прогрес цих реформ дає Україні можливість першою підтримати ініціативу Європейського Зеленого курсу, що передбачено цілями сталого розвитку.

Слід також зазначити, що цілі сталого розвитку ООН на період до 2030 року вимагають значних соціально-економічних, екологічних, безпекових та правових змін у державах-членах (Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні). З огляду на те, видано Указ Президента України від 30 вересня 2019 року «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» № 722/2019 (Про Цілі сталого роз-

витку України на період до 2030 року, 2019), в якому п'ять завдань стосуються забезпечення екологічної безпеки, зокрема «забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів».

Процес євроінтеграції України, безперечно, важливий, але він має як позитивні, так і негативні сторони. Якщо проведення екологічної реформи буде затягуватись, то вступ до ЄС буде неможливим у найближчі роки. Проте, слід відзначити, що у 2022 році в Україні відбулися позитивні зміни у напрямку підвищення рівня екологічної безпеки.

Так, ухвалено Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів» (Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів, 2022), який передбачає два шляхи збереження рідних лісів: дозволити громадянам, підприємствам чи місцевій владі вести там лісове господарство, легалізувавши його; формально змінити цільове призначення земель із «сільськогосподарського» на «лісогосподарське» у відносно спрощеному процесі (це можуть зробити як приватні лісовласники, так і органи місцевого самоврядування, які розпоряджаються комунальними ділянками).

Також ухвалено 20 червня 2022 року Закон України «Про управління відходами» (Про управління відходами: Закон України, 2022), який регулює взаємозв'язок між запобіганням утворенню відходів в Україні та поведінням з відходами, що переміщуються територією України та вивозяться чи ввозяться за кордон. Закон визначає такі процеси утилізації відходів, як: збирання, перевезення, відновлення, видалення.

Очікується запровадити ієрархію управління відходами, до якої входитимуть центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації. Закон також передбачає принцип «забруднювач платить», відповідно до якого виробник або власник відходів несе витрати на запобігання, збір, транспортування та утилізацію відходів, включаючи витрати на встановлення та обслуговування споруд для обробки відходів.

З метою нейтралізації існуючої загрози екологічній безпеці країни, враховуючи процес євроінтеграції, збереження та подальшого

відновлення ключових компонентів довкілля в умовах російської збройної агресії передбачено (Іванюта, 2023):

1) розробляти законопроекти з питань екологічної політики та природокористування;

2) сприяти створенню проєктів захисту та відновлення навколишнього середовища, «зеленого» переходу економіки до участі в програмі ІРА III;

3) реалізувати комплекс заходів, спрямованих на збереження, рекультивацію та оздоровлення ґрунтів, які постраждали внаслідок російської агресії.

4) розширити обсяг фінансування природних парків, щоб включити охоронювані території для досягнення цілей ЄС.

З огляду на вищезазначені аспекти, концепція екологічної безпеки в контексті сталого розвитку та євроінтеграції має включати такі напрямки [12]:

1. Реформування державного управління у природоохоронній галузі. Загалом у цьому напрямку визначено три основні проблеми.

2. Кліматична політика: запобігання та адаптація до змін клімату.

3. Екологічна безпека та ефективне управління відходами.

4. Збалансоване використання природних ресурсів в умовах підвищеного попиту й обмежених можливостей.

5. Збереження природних екосистем і біологічного різноманіття.

Незадовільний екологічний стан країни ставить під загрозу існування майбутніх поколінь та розвиток країни відповідно до стратегічних і пріоритетних задекларованих принципів сталого розвитку. У цьому контексті необхідні цілеспрямовані державні дії щодо захисту та відновлення довкілля. Основним напрямом національної екологічної політики повинно стати забезпечення національної екологічної безпеки. Потрібно також скоротити споживання природних ресурсів, щоб виправити ситуацію в країні. Таким чином, екологічна безпека має бути спрямована на забезпечення використання природних ресурсів, що сприятиме природному відновленню або заміні таких ресурсів. Одним із важливих завдань забезпечення екологічної безпеки повинно стати забезпечення життєдіяльності населення в технічно безпечному та екологічно чистому світі. Екологічно чистий

світ можливий лише тоді, коли немає загрози з боку природних об'єктів або коли безпечні об'єкти захищені від таких загроз.

Для України процес євроінтеграції має передбачати узгодження з вимогами єдиної екологічної політики ЄС. Таким чином, запланований вступ до ЄС передбачає створення управлінського потенціалу для моніторингу узгодження екологічних директив ЄС з внутрішнім законодавством України та чіткого дотримання стандартів і вимог. Україна повинна постійно наближати екологічну політику до стандартів ЄС. Політика розвитку України повинна проводитися з урахуванням національних інтересів, умов і можливостей і орієнтуватися насамперед на нові перспективні екологічні механізми, які нині впроваджуються в ЄС у рамках моделі стратегії сталого розвитку.

4. Висновки

Сталий розвиток в рамках європейської інтеграції є важливим стратегічним завданням для України, а його вирішення дозволяє розробити та впроваджувати нову концепцію екологічної безпеки. Вона має бути спрямована на всебічне підвищення якості життя людини. З іншого боку, це стане основою євроінтеграційного процесу України, оскільки сталий розвиток і стандарти екологічної безпеки є першочерговими. Варто зазначити, що єдиної концепції екологічної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів та сталого розвитку в Україні немає. Для цього має бути розроблена система забезпечення екологічної безпеки, яка забезпечуватиме реалізацію цілеспрямованого комплексу заходів для забезпечення належного рівня екологічної безпеки держави. Реалізація цих заходів має ґрунтуватися на чіткому визначенні пріоритетів цілей охорони довкілля та розробці конкретних засобів, відповідних проєктів і програм для досягнення цих цілей. Україна може забезпечити перехід до сталого розвитку лише шляхом ефективного використання всіх видів ресурсів, структурної та технологічної модернізації виробництва та використання творчого потенціалу суспільства для розвитку та процвітання країни. Визначення шляхів забезпечення сталого розвитку України має ґрунтуватися на формулюванні стратегічних цілей державотворення з урахуванням реалій сьогодення, тенденцій розвитку світової спільноти, місця і ролі України в ЄС та світі. Головною метою ста-

лого розвитку в контексті екологічної безпеки в Україні повинно стати збереження якості навколишнього середовища та раціональне використання потенціалу природних ресурсів. Це зі свого боку стимулюватиме екологічну стійкість нашої держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буканов, Г. М. Євроінтеграційні орієнтири формування екологічної політики в Україні в контексті сталого розвитку регіонів. Ефективність державного управління. 2019. № 61. С. 214-225.
2. Лутковська С. М. Сутність системи екологічної безпеки сталого розвитку в умовах глобальної економіки. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7767>
3. Ільків Н. В. Екологічна безпека органічного землекористування як умова сталого розвитку. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 4. С. 118-123.
4. Семерня О. М., Любинський О. І., Федорчук І. В., Рудницька Ж. О., Семерня А. О. Екологічна безпека в умовах воєнного стану. Економічні науки: науково-практичний журнал. 2022. № 2(41). С. 62-66.
5. Україна виконала міжнародні зобов'язання щодо запобігання зміни клімату на початок 2022 року. URL: <http://gr.gov.ua/PressCenter/News/?id=1406>
6. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Екологічна безпека». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>
7. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України; Стратегія від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
8. Проект Закону про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-zabezpechennya-konstitutsiynikh-prav-gromadyan-na-bezpechne-dlya-zhittya-i-zdorovya-dovkillya>
9. Проект Закону про території Смарагдової мережі № 4461 від 04.12.2020 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70592
10. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання та обігу піротехнічних виробів № 7438 від 06.06.2022 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39750>
11. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля № 7327 від 28.04.2022 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39521>
12. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів: Закон України від 20.06.2022 № 2321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2321-IX#Text>
15. Про управління відходами: Закон України; Перелік від 20.06.2022 № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
16. Іванюта С. Нейтралізація загроз екологічній безпеці в контексті євроінтеграції. Центр безпекових досліджень. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/neytralizatsiya-zahroz-ekolohichniy-bezpetsi-v-konteksti>
17. Нестерчук І.К. Геоєкологічний аналіз: концептуальні підходи, сталий розвиток : монографія. Житомир : ЖДТУ. 2011. 312 с.
18. Шпортко А.М., Кірейцева Г.В. Становлення концепції сталого розвитку. XVII Всеукраїнської наукової on-line конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених з міжнародною участю «Сучасні проблеми екології», 30 листопада 2022 року. Житомир : Житомирська політехніка, 2022. с. 117.
19. Древняк В., Демчук Л.І. Сталій розвиток : екологічний аспект. XVII Всеукраїнської наукової on-line конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених з міжнародною участю «Сучасні проблеми екології», 30 листопада 2022 року. Житомир : Житомирська політехніка, 2022. с. 117.

REFERENCES:

1. Bukanov, Gh. M. (2019). Jevrointehracijni orijentyry formuvannja ekologichnoji polityky v Ukrajinі v konteksti stalogho rozvytku rehghioniv [European integration guidelines for the formation of environmental policy in Ukraine in the context of sustainable development of regions]. Efektyvnistj derzhavnogho upravlinnja – Efficiency of public administration, 61, 214225 [in Ukrainian]
2. Lutkovsjka, S. M. (2020). Sutnistj systemy ekologichnoji bezpeky stalogho rozvytku v umovakh ghlobalnojji ekonomiky [The essence of the system of ecological security of sustainable development in the conditions of

the global economy]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7767> [in Ukrainian]

3. Il'jiv, N. V. (2021). *Ekologichna bezpeka orghanichnogo zemlekorystuvannja jak umova stalogo rozvytku* [Ecological safety of organic land use as a condition for sustainable development]. *Analitychno-porivnjajne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, 4, 118123 [in Ukrainian]

4. Semernja, O. M., Ljubynskij, O. I., Fedorchuk, I. V., Rudnycjka, Zh. O., Semernja, A. O. (2022). *Ekologichna bezpeka v umovakh vojnogo stanu* [Environmental security under martial law]. *Ekonomichni nauky: naukovopraktychnyj zhurnal – Economic sciences: a scientific and practical journal*, 2(41), 6266. [in Ukrainian]

5. *Ukraina vykonala mizhnarodni zobov'язannja shhodo zapobighannja zminy klimatu na pochatok 2022 roku* [Ukraine fulfilled its international obligations to prevent climate change by the beginning of 2022]. URL: <http://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1406> [in Ukrainian]

6. *Proekt Planu vidnovlennja Ukrainy. Materialy robochoji ghrupy «Ekologichna bezpeka»* [Project of the Recovery Plan of Ukraine. Materials of the working group «Environmental safety»]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi> [in Ukrainian]

7. *Pro Osnovni zasady (strateghiju) derzhavnoji ekologichnoji polityky Ukrainy na period do 2030 roku: Zakon Ukrainy; Strateghija vid 28.02.2019 № 2697-VIII* [On the Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period until 2030: Law of Ukraine; Strategy dated February 28, 2019 No. 2697-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> [in Ukrainian]

8. *Proekt Zakonu pro zabezpechennja konstytucijnykh prav ghromadjan na bezpechne dlja zhyttja i zdorov'ja dokillja* [Draft Law on ensuring the constitutional rights of citizens to an environment safe for life and health]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-zabezpechennya-konstitutsijnykh-prav-gromadyan-na-bezpechne-dlya-zhyttja-i-zdorovya-dovkillja> [in Ukrainian]

9. *Proekt Zakonu pro terytoriji Smaraghdovoji merezhi № 4461 vid 04.12.2020 r.* [Draft Law on the territories of the Emerald Network No. 4461 dated 04.12.2020]. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70592 [in Ukrainian]

10. *Proekt Zakonu pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shhodo vykorystannja ta obighu pirotekhnichnykh vyrobiv № 7438 vid 06.06.2022 r.* [Draft Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Use and Circulation of Pyrotechnic Products No. 7438 of June 6, 2022]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39750> [in Ukrainian]

11. *Proekt Zakonu pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shhodo derzhavnoji systemy monitorynghu dokillja, informaciji pro stan dokillja (ekologichnoji informaciji) ta informacijnogho zabezpechennja upravlinnja u sferi dokillja № 7327 vid 28.04.2022 r.* [Draft Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the State System of Environmental Monitoring, Information on the State of the Environment (Environmental Information) and Information Support for Environmental Management No. 7327 of April 28, 2022]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39521> [in Ukrainian]

12. *Jak OON pidtrymuje Cili stalogo rozvytku v Ukraini* [How the UN supports the Sustainable Development Goals in Ukraine]. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> [in Ukrainian]

13. *Pro Cili stalogo rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 № 722/2019* [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030: Decree of the President of Ukraine dated September 30, 2019 No. 722/2019]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian]

14. *Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shhodo zberezhennja lisiv: Zakon Ukrainy vid 20.06.2022 № 2321-IX* [On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding forest conservation: Law of Ukraine dated 06.20.2022 No. 2321-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2321-IX#Text>

15. *Pro upravlinnja vidkhodamy: Zakon Ukrainy; Perelik vid 20.06.2022 № 2320-IX* [On waste management: Law of Ukraine; List dated 06/20/2022 No. 2320-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> [in Ukrainian]

16. *Ivanjuta, S. (2023). Nejtralizacija zagroz ekologichnij bezpeci v konteksti jevrointeghraciji* [Neutralization of threats to ecological security in the context of European integration]. *Centr bez pekovykh doslidzhenj. Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzhenj – Center for Pec Research. National Institute of Strategic Studies*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/nejtralizatsiya-zagroz-ekologichnij-bezpetsi-v-konteksti> [in Ukrainian]